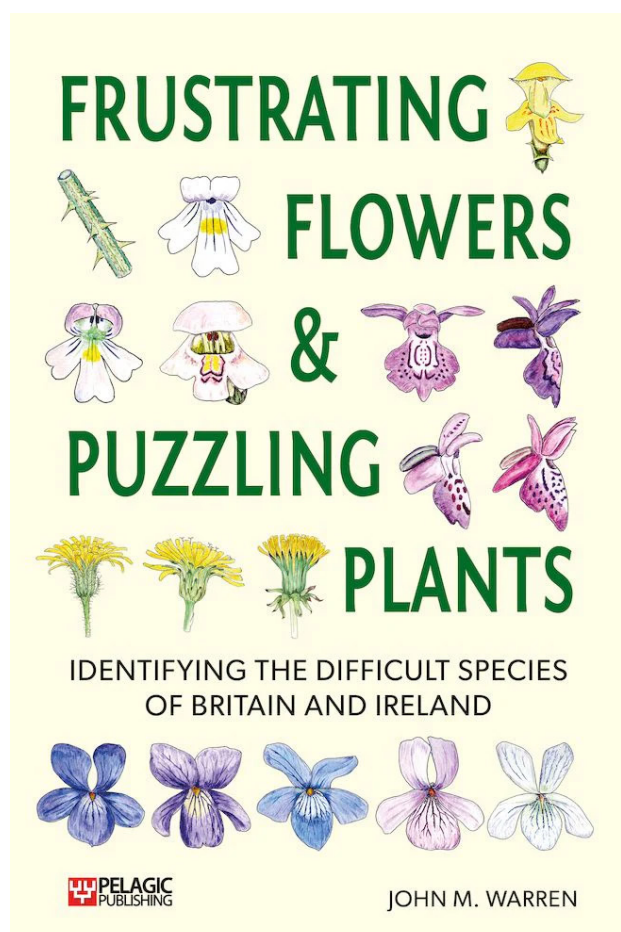

Boekbespreking

I. HOSTE

Agentschap Plantentuin Meise, Nieuwelaan 38, B-1860 Meise, België
ivan.hoste@plantentuinmeise.be

Warren John M. (2024) – *Frustrating flowers & puzzling plants. Identifying the difficult species of Britain and Ireland*. Pelagic Publishing. 299 p., illustraties in kleur en zwart-wit. Paperback, ISBN 9781784273316. Prijs € 41,95.

Elke florist met enige veldervaring weet dat de taxa in sommige plantenfamilies of -genera moeilijker op naam te brengen zijn dan deze in andere, meer 'gemakkelijke' families of genera. Dat kan verschillende redenen hebben, zoals een grote soortenrijkdom, het frequent voorkomen van kruisingen of verschillen in de reproductiebiologie, om nog te zwijgen van de door een stekende dwanggedachte gedreven *splitter* die zich tot doel stelt om tot het gaatje te gaan. Mijn nieuwsgierigheid was daarom meteen gewekt toen ik een nieuw determinatiewerk zag gepromoot worden als "a

fresh approach to identifying difficult plants by giving an understanding of the biology behind their complexity".

In een regio – West-Europa – waar niet direct een gebrek bestaat aan determinatiewerken voor vaatplanten (inclusief digitale hulpmiddelen) kan je als auteur maar beter duidelijk maken waarin jouw nieuwe boek verschilt van de andere en wat de voordelen zijn van jouw aanpak. In een korte inleiding (p. ix-xii) legt John Warren de lat alvast behoorlijk hoog. Hij ambieert "new and simple ways" aan te reiken om sterk gelijkende soorten van elkaar te onderscheiden. Het tijdrovende werk met dichotome sleutels zint hem niet; hij vervangt het door in tabellen gegoten informatie en beknopte soortbeschrijvingen. Zijn doelgroep van gebruikers omvat zowel (relatieve) beginners als ervaren botanici, die blijkbaar niet terugdeinzen voor een kleine uitdaging, want "essentially though, this book is a guide to splitting for lumpers".

De 23 hoofdstukken, die samen nog geen 300 pagina's beslaan, zijn verdeeld over vijf secties. Sectie 1 (apomictische soorten) behandelt de genera *Rubus*, *Taraxacum*, *Alchemilla*, *Limonium* en *Sorbus* en een verzameling composieten met paardenbloemachtige bloemhoofdjes. Sectie 2 (hybriden) behandelt de genera *Rumex*, *Potamogeton*, *Rosa*, *Dactylorhiza*, *Salix* en *Ranunculus* subgenus *Batrachium*. Sectie 3 (routineuze zelfbestuivers) behandelt de genera *Euphrasia*, *Fumaria*, *Viola* en twee groepen cruciferen met respectievelijk kleine soorten met witte bloemen en hoger opschietende soorten met gele bloemen. In sectie 4 (polyploïden en snel evoluerende soorten) komen de genera *Orobancha* (incl. *Phe-lipanche*), *Myosotis* en *Veronica* aan bod. Sectie 5 is voorbehouden voor de soortenrijke lipbloemenfamilie en schermbloemenfamilie en het genus *Vicia* (incl. *Ervilia* en *Ervum*). Alles bijeen een ruime en gevarieerde selectie, waar elke florist zijn eigen commentaar zal bij hebben: waarom deze soortengroep wel en een andere niet? En bovenal rijst de vraag: Hoe krijg je het in een boek van 300 pagina's voor elkaar om – met de ambitie van de splitter! – de vele taxa in al die complexe groepen van elkaar te onderscheiden? Over het determineren van 'grasachtige' planten wordt overigens met geen woord gerept.

Elke sectie wordt ingeleid door een korte tekst die uitlegt waarom het correct benoemen van soorten binnen deze sectie lastig kan zijn. De 23 hoofdstukken hebben alle dezelfde structuur. Eerst wordt, met verwijzing naar de inleiding tot de sectie, uitgelegd waarom de beschreven groep complex is. Daarna volgt een overzichtje van de punten waarop je moet letten bij het determineren, tabellen met informatie over een selectie van kenmerken van alle soorten en korte beschrijvingen van elke soort, telkens vergezeld van één of een paar tekeningen. Aan het slot stipt de auteur sum-

mier aan hoe vroegere botanici aankeken tegen de variatie binnen de beschreven groep. Dit beperkt zich niet zelden tot een verwijzing naar de 19de-eeuwse Britse flora van Bentham en Hooker, die gekenmerkt was door een sterke neiging tot *lumpen*. Tot slot geeft de auteur aan waar geïnteresseerden meer diepgaande informatie kunnen vinden, bijvoorbeeld in meerdere volumes van de welbekende serie BSBI handboeken.

Na een beetje virtueel uittesten, thuis in de zetel, met soorten waarmee ik goed vertrouwd ben, concludeer ik al snel dat de “new and simple ways” mij maar matig bekoren. Mijn bedenkingen betreffen twee heel verschillende punten. In de eerste plaats heb ik de indruk dat de auteur aanneemt dat ‘moeilijke’ soorten mits toepassing van de juiste ‘trucjes’ best wel doeltreffend én snel correct kunnen gedetermineerd worden. De in tabellen gepresenteerde informatie houdt dikwijls weinig rekening met goed bruikbare specifieke kenmerken die vlot toelaten om één of meerdere soorten te onderscheiden van alle andere in de groep. Bovendien herleidt de auteur sterk variërende kenmerken (zoals afmetingen of aard en densiteit van beharing) in de tabellen vaak tot slechts een paar eerder willekeurig begrensde categorieën (bv. bladlengte van de langste bladeren <5cm, 5-10 cm of >10 cm bij het genus *Salix*), waardoor nuance verloren gaat. De mozaïek van lege en gevulde hokjes in de tabellen creëert een wat warrig, niet vlot ‘leesbaar’ beeld. Beschrijvingen van sterk gelijkende soorten staan soms ver uit elkaar, wat de kans op het maken van foute keuzes vergroot. Zo is *Galeopsis bifida* (p. 211) ondergebracht bij de soorten “with purple or blue flowers”, maar *G. tetrahit* (p. 215) moet je zoeken bij de soorten “with white, pink or yellow flowers”; bij geen van beide staat een verwijzing naar de andere soort. Bijna hallucinant in een boek dat hulp wil bieden voor het determineren van moeilijke taxa is wat de auteur schrijft over het genus *Salix* (p. 101-102): “... no attempt is made to cover the hybrids here, but hopefully the use of tabular keys will help you identify potentially hybrid individuals.” Tja, dan is het woord *frustrating* in de titel van het boek op zijn plaats. Voor wat louter het aspect determinatie betreft, is het me niet helemaal duidelijk voor welke doelgroep het boek een reële meerwaarde biedt: wellicht toch meer voor de gemotiveerde beginner dan voor de ervaren florist. Het boek behoort niet tot de categorie van determinatiewerken voor gevorderden. Het leest eerder als een oproep om de moeilijkere groepen aan te pakken, maar biedt daarvoor zelf niet voldoende kritisch materiaal aan. De hele aanpak van het luik determinatie in het boek illustreert het spanningsveld tussen het optimistische “yes you can” van de auteur en de soortenrijkdom van de wilde planten en hun verbluffende fenotypische plasticiteit.

Een tweede punt dat bedenkingen oproept is de poging van de auteur om het identificeren van planten te verbinden met de biologische processen die verklaren waarom sommige planten moeilijker op naam te brengen zijn dan andere. De inleidende toelichting bij elk van de vijf secties is beknopt en bevat helaas geen referenties of literatuursuggesties. De auteur stelt twee heel verschillende vragen: enerzijds ‘Hoe herken ik deze of gene plant?’ en anderzijds ‘Waarom vormen sommige groepen zo’n moeilijk kluwen van soorten (of taxa)?’. Helaas levert het samenbrengen van die beide vragen in één boek weinig op. De beschreven biologische processen, zoals apomixie en hybridisatie, mogen dan wel verklaren waarom het determineren van sommige planten niet eenvoudig is, maar echt helpen om de correcte naam te vinden doet het niet. Hoogstens kan je als florist uit die kennis enige troost putten wanneer het niet lukt. De inleidingen tot de secties doen me overigens wel dromen van een boek waarin die thema’s grondiger uitgewerkt worden en geïllustreerd aan de hand van goed uitgewerkte voorbeelden ontleend aan de wilde flora van West-Europa.

De lectuur van *Frustrating flowers & puzzling plants* bracht me niet wat ik ervan verwachtte: het overtuigt me niet als determinatiewerk voor moeilijke taxa en na de lectuur van de inleidende stukjes biologische informatie blijf ik op mijn honger zitten. Bovendien maakt de auteur nergens duidelijk hoe het samenbrengen van de beide hoofdthema’s (determinatie en biologie) in één boek *wékelijk* helpt om een plant correct op naam te brengen. Wellicht koesterde ik vooral wat dit laatste betreft te hoge – of gewoon onterechte? – verwachtingen en liet ik me misleiden door het tweede deel van de titel van het boek. Of je wel of niet de achterliggende biologische processen begrijpt die de verschillen of gelijkenissen tussen taxa verklaren, is op zich weinig relevant wanneer je aan de slag gaat met een onbekende plant: soms is het determineren een lastige en tijdrovende klus – zeker indien je de digitale apps en AI negeert. Hopen op of toegeven aan een eenvoudige en snelle manier om de ‘juiste’ naam te vinden is menselijk, net zozeer als – vind ik persoonlijk... – de charme van het koppig proberen om een weerbarstige soort te benoemen met behulp van een loepje en/of bino, een keur aan sleutels en – als afsluitende toets – een overvloed aan digitale illustraties. Dat heeft manifest het voordeel dat je niet alleen de naam van de plant leert kennen, maar ook diverse structuurtjes en eigenaardigheden ervan: haren, kliertjes, kroon-, kelk- en steunblaadjes, enz. De vreugde van het eureka-moment én het gevoel een plant beter te hebben leren kennen zou moeten volstaan om frustratie op een afstand te houden, ook al lukt het niet altijd om elke plant op naam te brengen.